

ՓԻՆԳԱԼ

Ահա՛, մեռած ան, Սարնոյի գուտարը, այն՝ զոր բնարած էր ունէր: Եկուր այցելէ ինծի, զոգտարիկ կոմսալ, երբ միայնակ նստած ըլլամ առուակներու եկերքը:

ՀԻՊԱԼԱՆ

Այլ չի՛ լսուիր ուրեմն կոնայի որսորդուհիին այնքան քաղցր երգը: Ինչո՞ւ համար ազմեցի անոր հոգին: Այլ պիտի չտեսնեմ որսի առնն անոր երազոտն եղբիւններն հալածելու...

ՓԻՆԳԱԼ

Միւսմաշուի երիտասարդ, ալ պիտի չգաս գուն բարձակից ըլլալու իմ հանդէսներուս. պիտի չգաս այլ եւս ինծի հետ որսի, և իմ խնամքներու պիտի չլինան ալ քու հարուածներուդ տակ... Տարբէր զիս հոն ուր կը հանդիս սիրուհիս. պէնսեմ՝ նորէն անոր գեղեցիկութեան վրայ: Կը ննջէ ան իր վերջին քունը ցախէ անկողնի մը մէջ: Հոգիբուսս ուսած շունչը կը բարձրացընէ անոր խարտեաշ գիտակները և հոնք կու տայ անոր աշխարհաբար. ուսքը խորտակուած է իր մարմնոյն ծանրութեան տակ: Երգեցէք, ո՞վ բարկեր, երգէցէք Սարնոյի գուտարին գովեստները. կողեցիկ տուէր լինում արձագանգներուն կու մալայի սիրուն անունը:

ԲԱՄԻՆԳ

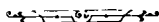
Տեսէ՛ք, կանաչագիւ Երինի գաւակներ, ահա օդերեւոյթները կը ցնցեն այն տարաբախտի գերեզմանին վրայ իրենց հրեղէն բաշիրը: Ահա կը բարձրացայ անոր հոգին օդին մէջ՝ լուսնի ճառագայթներուն վրայ:

Անոր չորիւր՝ ծոած են ստուերները իր հայրերուն, Սարնոյ մարտիկին, և քաջակորով փրկալանին:

Երբ քու գեղեցիկ ձեռքդ, ո՞վ կոմսալ, պիտի թռչտի տակիդ վրան: Երբ պիտի լսուի ձայնդ մեր ժայռերուն վրայ: Ընկերուհիներդ պիտի փնտռեն զքեզ մարդերու մէջ, և պիտի չգտնեն:

Անոնց պիտի այցելես գուն երբեմն՝ իրենց մենաուր գիշերներուն մէջ, և խաղաղութեան բուրումները պիտի հեղուս անոնց հոգիին մէջ: Ընկերակար պիտի հնչէ ձայնդ անոնց ականջին. անոնք պիտի ախորժին յիշել իրենց երազները:

Ահա օդերեւոյթները կը շարժին այն վատարախախիկ շուրջը. տեսէ՛ք, ահա անոր հոգին կը վերանայ մեղմիկ ցէպի երկինք, զիշերներու աստղին ամպոյն շողիւնին տակ:

ԿԱՐՈՍԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

Կարսո՛ւ՝ որսամուրհակ մէջ կուրաւորսու աւուտով ձեռնցուած նշանաւոր բաժակին և որ ինչպիսիք կայսր հնչակել տուաւ 284 ինկ — Տիրեց Բիւստանական կողմերուն, և եւս այլին պատերազմներուն մէջ շատ անգամներ յարեց Մարսիմիտոս Հիւսիսին: Անշուտ այս պատճառաւ կաշիպոկները զինքը նաւերու քաղաքի կողմէն: — Նորոգեց Ագրիպիայի ձախկնաւոր պարիսպը, որուն վրայ կը խօսի Տակիտոս, և որ շինուած էր իբրեւ պատուար կաշիպոկներուն յարձակումներուն դէմ: — Կիւրեւի որ միշտեւ կ'աշխատէր աւուտ վրայ, յարձակում մը կրած ըլլայ Ուսիսին որդիին, Ոսկարէն: — Տոսկարի աղակով՝ Մարսիմիտի ուղղուած քերթուածին եւս ըլլէ՛ այս մարտն և:

Դուստր Տոսկարի, Մալուինա, բեր ինծի բնարս: Երգելու խանդը՝ փախստեայ լոյսի մը ցոլքին պէս՝ կու գայ տաքցընել տխուր հոգիս. վասն զի թաղծոտ է ան նման գաշտին, երբ խաւարը կը ծածկէ բլուրները շուրջանակի, և տակաւ կը տարածուի գաշտերուն վրայ՝ զոր կը լուսաւորէր արեգակը:

Ո՞վ Մալուինա, կը տեսնեմ որդւոյս ստուերը կրօնայի քարաժայռին քովը... բայց, ո՞չ, շուրջ մըն է այն՝ զոր կը գեղեցիկեն արեւամուտի վերջին ճառագայթները:

Միւսին սիրելի է ինծի ամպը՝ որ կը խաբէ աչքերս՝ որդւոյս կերպարանքին տակ: Հեռացէ՛ք իրմէ, բանաշունչ հովեր, որ կը մոնչէք Արուենի վրայ:

Ո՞վ է այն ծերունին որ կը մօտենայ որդւոյս, և որուն տկար ձայնը կը լսեմ: Յուպ մը ձեռքին մէջ զօրաւիպ կ'ըլլայ իր զոգ-զոջուն քայլերուն, ալեբիկ մտքերը կը ծածանին ուսերուն վրայ, խրոխտ զուարթութիւն մը կը լուսաւորէ ճակատը, Յաճախ

կը դարձնէ իր աչքերը դէպ ի Կարոսի բաւակը :

Հոինոն է, հոչակաւոր բարդր. թշնամին լրտեսելէն կու գայ :

« Ի՞՞վ երգիչ անցած ժամանակներս, ըսաւ անոր որդիս, ի՞նչ կ'ընէ Կարոս : Դաւերու թագաւորը կը պարզէ իր արծիւին թեւերը ծփուն ալիքներուն վրան :

— Այո, Ոսկար, կը պարզէ. պատասխանեց բարդր, բայց կուտակալէ քարերուն ետեւը. կը նայի գողգղալով պատուարին վրայէն. կը տեսնէ զքեզ, և ինչ սարսափ որ կը ներշնչէ անոր՝ ոտուերը որ կ'իջնէ զիշեր աստի՛ն, և իր նաւերուն գէմ կը թաւալեցնէ կոհակները, նոյնը կը ներշնչես զուն անոր :

— Գնա՛, բարդերուս պետր, յարեց Ոսկար, ա՛ռ փինգալի աէզը, տնկէ անոր ծայրը բոցավառ խանձող մը, և ճօճէ զայն օդին մէջ. ըսէ՛ Կարոսի որ թողու Ուլիխանին ափունքները և խաղայ ինծի գէմ. ըսէ անոր որ կ'ալըն զիս պատերազմելու տենչը, թէ աղեղս յոգնած է որսէն. ըսէ անոր որ քաջերը բացակայ են, թէ ես գետահասակ եմ, և բազուկս տկար է » :

Բարդը կը մեկնի երգելով : Ոսկար կը կանչէ իր մարտիկները : Իր ձայնը կ'որոտայ անոնց ականջին ինչպէս քարանձաւին արձագանքը՝ որ կը կրկնէ կոհակներուն շառաչունը : Կը հաւաքուին անոնք որպէս շուրջը, նման հեղեղատներու՝ երբ փոթորկէն ետքը կը գլտորեն մոնչելով իրենց գէզագէզ ալիքները :

Հոինոյ կը մօտենայ Կարոսի շարժելով բոցաբորբ տէլը. « Եկու՛ր պատերազմէ՛ Ոսկարի հետ, ո՞վ զու՛ն՝ որ փոշուս ոտքերդ կը լուսաւ Ուլիխանոսի փրփուրին մէջ. բացակայ է փինգալը. իր պալատին մէջ կ'ունկնդրէ ան իր բարդերուն երգերը՝ հանդարտօրէն : Իր ահաւոր տէգը, իր լայն վահանը, կը հանդիս մեղկօրէն իր քովը. Եկու՛ր պատերազմէ՛ Ոսկարի հետ. մինակ է հերոսը » :

Բայց Կարոս չանցաւ հեղեղատաստ Կարոսին : Բարդը միշտաւ կը դառնայ Ոսկարի քով : Դիշերայլին աղլամուղջը կը խտանայ կրօնայի վրայ, և հանդէսը կը պատրաստուի :

Հարիւր բոցավառ կազմինիւր՝ կը չլրտաւն օդին մէջ. տեղոյն լոյս մը կը լուսաւորէ մարդը : Այն սկսեց շողիւնում կը նշմարուին հեռուն թեթեւ ուրուականներ, կէս կը տեսնուի կոմալայի ստուերը՝ որ կը ծածանի իր օդերեւոյթին վրայ : Հիպալլան անոր քոֆն է ախուր դիբը մը մէջ : Հոինոյ ինքը միայն նշմարեց զանիկա :

« Հիպալլան, բաւառ անոր, ի՞նչ է այդ տիրութիւնդ. մի՞թէ չհոչակեցի՞ն բարդերը քու փառքդ : Լսուեցան (սոսիանի երգերը : Դրած ես զուն ամպիդ եղբրքին վրան՝ մտիկ ընելու համար մեր բարդերուն ձայնը, և ստուերդ փայլեցաւ օդին մէջ :

— Ի՞՞վ բարդերուս պետր, բաւա Ոսկար, ուրեմն կը տեսնե՛ն աչքերդ այն հերոսը : Պատմէ՛ ինծի մահը այդ զօրապետին, որ այնքան հոչակաւոր էր մեր հայրերուն օրով : Բաճախ տեսայ ես իր բլուրներուն հեղեղները, և իր անունը կը շնչէ տակաւին կու նայի քարաժայռերուն վրան :

— Փինգալ, յարեց բարդը, յուսահատած կոմալայի մահաւրէն, ալ չէր կրնար հանդուրե՛ն տեսնել Հիպալլանը. վորտեց զանի պատերազմի դաշտէն : Երիտասարդ մարտիկը կը հեռանայ գանդաղաքայլ, և, ախուր լուովեան մը մէջ, կը քաշքրշէ իր զէնքերը թուփերուն վրայէն. իր մագերի՛ պուրս պրծած իր սաղաւարտին կապերէն՝ կը ծածանին խառնիխուռն. իր արտասուալից աչքերը գետին կը խոնարհէ, և կ'արձակէ, մերթ ընդ մերթ, խոր հառաչներ :

« Ամբողջ երեց օր այսպէս թափառեցա՛լ՝ զեռ չհասած Բալուայի ափունքները, իր նախնեաց հին պալատը : Դերունի Լամորն, իր հայրը, նստած էր կապիի մը շուքին տակ : Մինակ էր. բոլոր իր մարտիկները՝ հետեւած էին իր որդւոյն՝ գէպ ի փինգալի պատերազմը. հեղեղատը կը հոսէր իր ոտքերուն տակ, և իր մաղթափ գլուխը կովընցուցած էր իր ցուպին :

« Դերութիւնը խփած էր անոր աչքերը արեւուն լոյսին : Կէս ձայնով էին ժամանակներու երգերը կը մրձկէր : Աղմուկ կը լսէ, կը ճանչնայ իր որդւոյն քայլերը. « Լաւ մնի՛ր որդի՛ն է, աղաղակեց ան, թէ արդեօք

իր ստուերն է որ կ'անցնի առջեւն : Ո՛վ որդեակ իմ, ինկա՛ր Կարորնի փառունքներուն վրան . կամ եթէ դռն ես ե ողջ ես, ուր են ըստի՛րք՝ որ բեզի հետեւեցան : Հիպալլան, ուր են մարտիկներս : Սալոբ Հիր դռն զանոնք յաղթական բերելու՝ վահաններու շառանչերով : Ամէնը ինկան պատերազմին մէջ :

« — Ո՛հ, պատասխանեց երիտասարդը հառաչելով . ո՛չ, քու մարտիկներդ ողջ են . անոնք փառքերով պսակուած են . բայց, ո՛վ հայր իմ, այլ ես փառք չկայ որչա՛յք համար : Դատապարտուած եմ ես հիծելու իսպառաակարար թալուայի փառունքներուն վրան, մինչպե՛ս կը լռեմ՝ հետեւ պատերազմի ձայններուն կրկնուիլը :

« — Ո՛հ, քու նախնիքդ, յարեց Լամոր զայլաբացած, չէին գար հաղպել թալուայի փառունքներուն վրան, երբ պատերազմ կը մղուէր : Չէն տեսներ այս գերեզմանը՝ զոր իմ աչքերս ալ չեն գտնազանք : Հոն կը հանդիս թաջկորով Գերմալունը, որ երբեք չփախել թշնամիին առջեւն : Կարծես կ'ըսէ ինծի . Եկուր, որդեակ իմ, մարտիկ փառահեղ, եկուր հօրդ գերեզմանը... Ո՛հ. Գերմալուն, ինչպէս կրնամ փառահեղ ըլլալ ես . որդիս փախել է թշնամիին առջեւն :

« — Թալուայի փառունքներուն թագաւոր, պատասխանեց Հիպալլան, ո՛վ հայր իմ, ինչո՛ւ համար կը ցուցնես հօգիս : Լամոր, վախը չճանչցայ ես երբեք... Փիղգալն է՝ որ, յուսահատած իր սիրտ-հիփն մահուրնէն, զրկեց զիս իր բոլոր պատերազմելու պատուէն... Դարձիր . բոս ինծի, դարձիր դաշտերդ . դոն չորցիր հեղազաաներուդ ափունքներուն վրայ, ինչպէս կադին մը անթեւակափ ե հովերէն ծոած՝ Թալուայի ափունքներուն վրան, ալ չվերականգնելու համար :

« — Ինչ, պատասխանեց ծերունին, պիտի լռեմ՝ Հիպալլանի քայլերուն գրոյիւնը այս լոկն վայրերուն մէջ . պիտի հանգչի՛ ան իմ հեղեղատաներու փառունքներուն վրան, երբ հազարաւոր դիւցազներ անուն կը վառարկին պատերազմներու մէջ... Ո՛վ իմ ակորով Գերմալունի ստուեր, առաջնորդ՝ Լամորը

դէպ ի իր վերջին բնակարանը . խաւարի մէջ են աչքերս, հոգիս ընկճուեցաւ տխրութենէ . որդիս կորսնցուցեր է իր փառքը :

« — Ո՛ր, ազադակեց երիտասարդը, ուր երթամ՝ փառք փնտռելու՝ որ ուրախանայ հօրս հոգին : Ո՛ր գաւառէ կրնամ դառնալ յաղթական՝ որ զուարճանայ անոր ականջը զէնքերու շառանչելուն : Եթէ եղնիկ որսալու երթամ, անունս պիտի մոռցուի անյիշատակ : Լամոր ոչ մի ուրախութիւն պիտի չգտայ բլրէն վերադարձիս, ե հաճոյք մը պիտի չունենայ շօշափելով հատարաբմ շունքս իր գողցողուն ձեռքերով, պիտի չհարցունէ թէ ինչ կ'անցնի կը դառնայ իր լեռներուն վրայ, ե ոչ անդեկութիւն պիտի ուզէ եղջերունքուն վրայ, որ կը բնակին իր անապատներուն մէջ :

« — Հարկ է ուրեմն, բոս Լամոր, որ ինչամ ես գտամ՝ ծառի մը նման՝ որ կը բարձրանար ծալոյն կատարին վրայ, ե զոր մէկ շունչով տապալեցին հովերը : Պիտի ելլուս առեւտր թափառած բլուրներու վրան, լալով երիտասարդ Հիպալլանիս աւմօթը : (՛)ն, ելէ՛ք, թանձր մառախուղներ . ծածկեցէ Հիպալլանը իր բարկացած հօրը աչքերէն... Որդի . պաշտոս գնա, մեր նախնեաց զէնքերը կախուած են հոն . պապուդ, Գերմալունի սուրբ բեր ինծի . թշնամիէ մի առաւ զայն » :

« Հիպալլան կը մեկնի, կը բերէ սուրը իր պողպատուն կամարով, ե հօրը կու տայ : Դերունքին թափառկող ձեռքը սուրին բերանը կ'աղակուրէ, ե գանելով կանգ կ'առնէ հոն :

« Որդի, Գերմալունի գերեզմանը տար զիս . այն դողգոլուն ածրեւով ծառին քովն է . կը լռեմ՝ հովերուն սոլլը զայն պատող խառնութուն մէջը . քովն՝ ատուակը միմեջելով կ'երթայ միացնելու իր ալիքները Թալուայի ալիքներուն հետ : Հոն կ'ուզեմ հաղպել : Կէս օր է ե արեւը կ'այրէ մեր գալանքը » :

« Հիպալլան ծերունին գերեզմանը տարաւ : Հապիւ հասած՝ Լամոր սուրն իր որդւոյն կողք կը միէ... Կը ննջեն երկուքն ալ մի ե նոյն գերեզմանին մէջ . իրենց հին պալաւը՝ իր աւերակներով կը ծածկէ Թալուայի

ափուռքը : Կէս օրին՝ ուրուականները կը թափառին շուրջանակի : Լուսեթները կը ախրէ հովաթին մէջ, և մարդիկ կը վախնան մօտեանալու այն աղետաւոր վայրը » :

Այսպէս խօսեցաւ Հովնոյ :

« Դիւցազնիւր, երգիչ, բաւա անոր Ռսկար, վէպդ կը տխրեցնէ գիս. սիրտս կը հնձէ Հիպալլանի վիճակին վրայ, վասն զի մեռաւ ան իր երկտասարդութեան գեղեցիկ օրերուն մէջ : Դայէ՛ . կը թռչի ան հովերուն թեւին վրայ, և կ'երթայ թափառելու նոպի՛հ երկինքի մը տակ :

« Մորուենի զաւակներ, մօտեցէ՛ք փնդալի թշնամիներուն. զուարճացուցէ՛ք ձեր երգերով գիշերուան երկայնութիւնը, և արթուն կեցէ՛ք դիտելու համար Կարոսի բանակը : Ռսկար խորհուրդ կ'ուզէ հարցոյնել վաղժաւ մանակեայ դիւցազններուն. պիտի ելլեմ Ռրուենի լոթի բլրան վրայ, ուր նախնիքս նստած են իրենց նսեմ ամպերուն վրան՝ և կը յայտնեն ապագային մէջ պատերազմեալու բախար : Եւ զու, Հիպալլան, բու ցտապին ստուերով ալ կը բնակի՛ հոն : Երեւցիր ինծի բու վշտերով մէջ, ո՞վ վառուայի պետդ » :

Մորուենի դիւցազնները կը շունեի երգեալով : Ռսկար զանդադարեալ բլրան վրայ կ'երէ. գիշերուան սոգոյն օգերեւոյթները կը յառաջեն մարդին վրայ : Հնդկադատի մը խուլ մանչիւնը կը լսուի հեռուն. լոյզհատ քնդհատ՝ հովերն հեծել կու տան ծեր կադիներուն :

Մահկանաւու լուսնին գունդը նսեմ և կարմրորակ լոյս մը կը ոսկոր բլրան ետեւը : Կը լսուի սուր ձայներն ուրուականներուն...

Ռսկար կը քաշէ իր սուրը : « Իմ հայրերսու ստուերներ, կ'ազադակէ հերոսը, գուց որ երբեմն պատերազմեցաք աշխարհի թագաւորներուն դէմ, եկէ՛ք, պարզեցէ՛ք աշքիս ապագային քօրը. պատմեցէ՛ք ինծի ինչ են ձեր գազանի խօսակցութիւնները՝ ձեր խորափիտ որջերուն մէջ, երբ կը տեսնէք դուք ձեր թոռները փառաց դաշտին վրայ » :

Տրեմմըր եկաւ իր որդւոյն ձայնին Որլոն թաց ամպ մը՝ նման օտարականին կոկոզաւ վիւ յոյգին՝ կը կրէր անոր թափանցիկ մարմինը : Լանոյի շամանդադները կը կազմէին

անոր թեթեւ պատմութեանը իր սուրբ օղբ-րեւոյթ մին է կէս մը մարած : Իր գլմբը՝ պատակեր մին է խաւարչուտ և անդիծ : Երեք անգամ հառաչեց իր սրբոյն վրայ, և երեք անգամ գիշերային հովերը հեծեցին բլրան վրայ : Խօսեցաւ ան, բայց Ռսկարի ականջը լսեց միայն անկասար ձայներ, կցկտուր բառեր, և իր խօսքերը մտի՛թ էին՝ ինչպէս մեր հայրերուն պատմութիւնը, երբ բարդեալուն հոգին զեռ անցեալը չէր լուսաւորած : Անհետացաւ անզգալի կերպով, նման մառախուղին՝ որ կը հալի արեւուն ճառագայիլներուն տակ :

Այն ատենն էր, ո՞վ Մալուինա, որ թաղժոտ ցաւ մը պաշարեց, առաջին անգամ բլլալով, որոյոյ հոգին : Կը կարծէր տեսնել ան ապագային մէջ իր ցեղին անկումը : Խոր մտածումներու մէջ կ'իջնար երբեմն, բայց շուտով կ'ելլէր անոնց մէջէն, նման արեւոյն՝ որուն պայծառութիւնը ամպ մը՝ վայրկեան մը կը սքըղէ, և որ անմիջապէս յետոյ կ'ուզուր բլրները ճառագայիլներու ուկիւնով մը :

Ռսկար՝ գիշերը իր հայրերուն մէջ անցուց, և արշալոյսը գտաւ գինքը Կարոսի ափուռքը : Անորորաւու ձորակի մը մէջ հին շիրիմ մը կը բարձրանայ անջրպեռ անջրպեռ, կանաչագեղ բլուրներ՝ ամպերուն մէջ կը ծրարեն իրենց ծեր կադնիներով պատկազարդ կատարները : Կարոսի մարտիկները հոն կը սպասէին լոյսին վերապարձին. Կարոսի հեղեղատար անցած էին գիշերով : Արեւուն առաջին շառաղիներուն ապօր Եղեղին տակ՝ զանանք՝ չորացած շոճիներու սեւաթուր անտառ մը պիտի կարծէիր :

Ռսկար կանգ կ'առնէ շիրմին մօտ, երեք անգամ կը կանչէ իր մարտիկները. իր ձայնին զարհուրելի գոչիւնը կը զսպանի բլուրները աշծեամբ կը կայտուէ և կը խալալայ, ահաբեկ ստուերները կը փախչին հեծած իրենց ամպերուն վրայ սուր ճիշեր արձաւ կեկով. այն ատեն կը շողշողան հազար սուրբ մէկանց, և Կարոսի մարտիկները յառաջ կը խաղան...

Մալուինա, ինչո՞ւ է ալք արցունքը : Որդիս միայն է, բայց քաջ է ան. Ռսկար նման

է երկինքի կայծակին . կը փայլատակէ և թշնամին կ'իյնայ : Իր բազուկը նման է ուրուականի մը բազուկին, որ՝ շուգինբուռ ծոցէն՝ անդրեւոյթ ի անվրէպ հարուածներ կը շանթէ . մարդ չի տեսներ թէ մը կանգ կ'առնէ անագորոշն ստուերը . բայց մահը կը հնձէ հովիտին բնակիչները :

Որդիս կը նշմարէ թշնամին, կանգ կ'առնէ և կը մտածէ վայրկեան մը լուսթեամբ . « Կ'իմակ եմ ես թշնամի բանակին մէջ : Ինչպիսի՜ անտառ մարդախոշոշ ուղեբուռ : Քանի՜ դժնէ նայումաքներ վրաս զամուսած : Դառնամ Արուենի բլրան վրայ... Ոչ, իմ հայրերս չփախան երբեք : Իրենց բազուկը՝ հազար պատերազմներու մէջ՝ ձգեց անոնց բաշտթեան հեաքիր . ես ալ քաջ եմ և պիտի պատկուիմ փառքերով... Ելէ՛ք, հայրերսու ստուերներ, վկայ եղիք իմ շահաւատկութիւններու : Պիտի մեռնիմ փառքով, արեւանաւոր Մորուենի ցեղին » :

Կը կոտին . ամէնը կը փախին Ոսկարի առջեւն . իր սուրը արեւն կը կաթկորթէ . իր անարիկները՝ կրօնայի բլուրներուն բարձունքէն՝ կը լսեն պատերազմին խռիւր . կը զահաւիտին դէպ ի դաշտը : Կարոսի բանակը կ'առնէ փախուստը : Ոսկար կը մնայ պատերազմի դաշտին վրայ, ինչպէս քարաժայռ մը՝ որմէ ետ կը քաշուի ծովը :

Կարոս, վարելով իր խրոխտապանծ նժուղները, կը սուրայ՝ սրընթաց և խոր հեղեղատի մը պէս, որ կը թաւայի և կ'աւերէ . առուակները կը կորսուին իր փոթորկոտ ընթացքին մէջ, և բլուրները կը զսփան անցնելու առնելու : Պատերազմը կը տարածուի մէկ թեւէն միւսը . տասն հազար սուրեր կը շողողան օդին մէջ :

Բայց ինչու համար Ռոսիան պատերազմները կ'երգէ : Յաւով է որ կը յիշեմ երբեք տասարդութեանս գեղազուարթ օրերը, երբ կը զգամ բազուկիս տկարութիւնը :

Երանէ՛ անոնց որ մեռած են ծաղիկ հասակի մէջ, իրենց փառքին բարձր շուգինն մէջ : Չտեսան անոնք գերեզմանները իրենց բարեկամներուն, չզգացին անոնք գիմապրիլը իրենց աղիկին՝ Ղլառ ձեռքներուն բնորոշայն ճիգերուն պէմ :

Այո՛, երջանիկ ես գուն, սիրելի Ոսկարս, բու փոթորիկներուդ մէջ . յաճախ կ'այցնէս գուն քու փառքերուդ դաշտը և այն տեղերը՝ ուր տեսար գուն Կարոսի փախչիլը զարհուրելի սուրիդ առջեւն :

Դաւտար Տոսկարի, ի՞նչ ամպ է որ կը պատէ հոգիս : Որբոյս ստուերն ալ չեմ տեսներ Կարոսին մօտ . ալ չեմ տեսներ Ոսկարը Կրօնայի բլրան վրայ : Հովերը հեռուն տաւրին զանդիկա, և տխրութիւնը կու գայ իր հօրը սրտին մէջ... Բայց, ո՞վ Մալուինա, տար գիտ իմ անտառներուս մէջ, իմ հեղեղասներուս եզերքը, որ լսեմ որսի աղաղակները Կրօնայի վրայ և յիշեմ այն երջանիկ ժամանակները որ անցեր զացեր են : Դաւտար իմ, բեր տաւիղս, որպէս զի՛ երբ զգամ իմ մէջս հանճարիս կրակին արծաթծիլը՝ զարնեմ . այն աստի, ո՞վ Մալուինա, եկուր երգես ունկնդրելու :

Ազգազան պիտի լսէ խօսուելը Ռոսիանի վրայ : Որ մը վատին թոռները պիտի բարձրացրեն իրենց ձայնը Կրօնայի վրայ, և նայելով այս քարաժայռին՝ պիտի գոչեն . « Հոս բնակեցաւ (Սասնան) » . ու պիտի զարմանան այն ցեղերուն վրայ որոնք չկան ալ և պիտեղաներուն՝ զորս ես երգեցի :

Եւ մենք, ո՞վ Մալուինա, հեծած մեր ամպերուն վրայ, պիտի ճանապարհորդենք հովերու լեռնին վրայ : Մեր ձայները երբեմն պիտի լսուին անապատին մէջ, և ժայռերը պիտի կրկնեն տկար մրմունջը մեր երգերուն :

Թրգմ. Է. Ա. ԱՋԱԿԵԱՆ

ՄԱՏԵՆԱԳՐԱԿԱՆ

(Շար. տես էջ 6)

ԲՐԱՆԱԿԱՆ ազգեցութիւնը Հին Հայոց կրօնական հաւատալեաց վրայ .

Բայց ի այս իրանական ծագումից յառաջացած շաստուածներէց, որ պաշտում էին Հին Հայերը, հայ մատենագիրներին յայտնի